

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

5. Inferuntur duo corollaria quibus accuratius declaratur discrimen duplicis istius adiutorij. Reijciuntur lex, scientia revelatio, remiſſio peccatorum, gratia sufficiens, habitualis, congrua, efficax ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-13704

CAPVT QVINTVM.

Inferuntur duo corollaria quibus accuratiùs declaratur discrimen duplicis istius adjutorij. Reijciuntur lex, scientia, revelatio, remissio peccatorum, gratia sufficiens, habitualis, congrua, efficax Recentiorum extrà limites adjutorij medicinalis Christi.

EX tot tamque manifestis Augustini testimonij & inculcata toties doctrina, duo perspicuè colliguntur, quæ ad intelligendam plenè medicinalem Christi gratiam, & ab alia qualibet sanæ voluntatis discernendam plurimum faciunt, & quàmvis nihil præterea adderetur sola sufficiunt.

Primum est, nullum adjutorium gratiæ, cuius usus ita ponitur in arbitrio voluntatis, ut illo utatur aut non utatur, ut illud amplectatur aut deserat, ut illi consentiat aut non consentiat si voluerit, quantumvis sine illo non velit, aut velle non possit, esse adjutorium quo fit ut velit; sed tantum sine quo non: Et proinde ad medicinale adjutorium Christi nullo modo posse pertinere, sed ad adjutorium primi hominis & sanæ voluntatis esse referendum. Nam in eo consistit essentialiter differentia utriusque adjutorij, sine quo non fit actio, & quo fit, & consequenter sanæ voluntatis & infirmæ, Adami & Christi; quod auxilium sine quo non voluntatis, ut influat in volitionem & actionem pendet essentialiter à nutu voluntatis, illud ad influendum applicante: quod nisi consentiendo vel volendo fecerit, nullus in eum influxus in actionem, effectusque secutus est. Nam istam ejus conditionem ram sollicitè, tam perspicuè, tanta verborum, sententiarumque repetitione commendat, quasi summo studio hoc unicum satageret, ne in peruersum sensum cælestis illa doctrina raperetur. Quid enim vel cæcis evidentius dici potuit, quam quod toties dicit primi hominis, sanæque & fortis voluntatis adjutorium hujusmodi fuisse, non quo fieret ut vellet: non quo fieret ut perseveraret, non quo Deum operaretur ut vellet, & hujusmodi; sed tale, per quod posset permanere si vellet, per quod aderet ei posse, quod vellet, non velle quod posset; per quod acceperat posse si vellet: tale rursum, sine quo etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset: sine quo in bono non maneret: sine quo non posset in bono permanere si vellet: sine quo non posset perseveranter bonum tenere quod vellet: sine quo omnino permanere non posset, sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Et ut apertius sine ullo obscuritatis ambiguo nosceremus, quo igitur modo se haberet istud adjutorij genus ad arbitrium voluntatis, utrùm illam secum ad opus raperet, an à voluntate pro libitu raperetur, identidem repetit, & inculcat studiosissimè, fuisse talis conditionis, quale videlicet libertissimæ sanissimæque voluntati congruebat, quæ nulla videlicet laborat imbecillitate, nisi quæ creaturæ naturalis est, ut ad

malum sufficiat, ad bonum verò nihil sit, nisi adin-
vetur ab omnipotenti bono. Hoc est fuisse gratiam
talis naturæ, talis efficaciam, talis influxus, quæ
Deus reliquerit in eius libero arbitrio: quam per
berum arbitrium deserere posset. Fuisse adjutorium,
quod desereret cum vellet, & in quo permaneret si vellet,
quo fiebat ut haberet iustitiam, hoc est opus iusti-
tiæ, si vellet, sed si vellet etiam desereret: per quod
posset permanere si vellet: ut cum eo perseverare &
non perseverare in eius relinqueretur arbitrio: ut di-
gnè tanta bonitati & bonè vivendi facilitati perse-
randi committeretur arbitrium: ut ei relinqueretur vo-
luntas, hoc est electio sua: ut fortissimo dimitte-
ret ac permitteret facere quod vellet. Nullus
Scholasticus quantumcumque subtilitatis in intel-
ligendo, & præcisionis in loquendo, & facun-
diæ in exprimendo, genuinè & accuratè, &
clariùs nobis deliniare posset naturam adjuto-
rij, quod vires præbeat quidem voluntati, ut
cum illo posset bonum arripere, aut tenere si
vellet; non tamen ipsum velle operetur, sed
velle & nolle, arripere adjutorium ac deserere,
consentire ac dissentire, in ejus libero relinqua-
tur arbitrio. Si enim hoc in voluntatis arbitrio
non relinqueretur, sed ipsum adjutorium invi-
cissimè donet ut velit, jam hoc ipso non est
adjutorium sine quo non, sed quo fit actio: non
adjutorium sanæ voluntatis, quæ suapte
sponte vegeta libertate suâ cum Dei adjutorio
ad velle confurgit, sed ægrotæ & imbecillius,
quæ ad bonum volendum ex concupiscentiali
rixa erigi debet: non est denique adjutorium
primi hominis, sed secundi, non creatoris, sed
Salvatoris. Quod ne quis nimia fortassis tar-
ditate adhuc non satis penetraret, etiam exem-
plis sensibilibus veritatem istam, de modo quo
adjutorium sanæ voluntatis ejus arbitrio sub-
deretur, planissimè facere voluit. Docet enim
ita se habere sicut alimentum ut vita teneatur,
sicut lux ut oculorum objecta cernantur. Sunt
enim adjutoria vitæ & oculorum, sine quibus
teneri vita, & color cerni nequeat, non tamen
quibus vivatur aut cernatur, si voluntas velit.
Exemplum de alimentis jam supra dedimus.
De luce accipe: Nam & ibi (in sana primi ho-
minis natura) esset adjutorium Dei & tanquam la-
men sanis oculis, quo aduti viderant se præbere volen-
tibus. Hoc est si voluntas oculos ad intuendum
præbere velit. Significat enim sanæ voluntatis
adjutorium esse quantum ad operandi modum
sicut lucem, cuius usus, ut cum ea videat ocu-
lus corporis aut non videat, pendet à voluntatis
arbitrio. Non enim ipsa est quæ facit ut videas,
quàmvis sine ea simul influente non videas, sed
voluntas. Quod declarat alibi, ubi gratiam Sal-
vatoris

vatoris medicinale lucis ejusdem comparatione commendabat: sed in hoc statim annotat esse differentiam, quod Christi gratia facit velle voluntatem, cum lux videre non faciat: Etiam, inquit, ut convertatur ipse (Deus) adiuvet, quod certe oculus corporis lux ista non frangat; nempe quia voluntatis, non lucis hoc officium est, ut oculus adjuvetur actu aut non adjuvetur, utatur aut non utatur luce, si voluntas velit.

lib. de pot. p. 1. s. 1.

Cum igitur ista conditio adjutorij sine quo non, sanæque voluntatis, sit ipsa luce de qua tractamus clarior; nempe ut usus & non usus ejus in voluntatis relinquitur arbitrio; profecto eadem claritate perspicuum est id quod diximus, nullum adjutorium gratiæ, cujus usus in voluntatis arbitrio relinquitur esse adiutorium quo, quàmvis sine illo simul concurrente velle non possit, nec esse adjutorium medicinale, seu gratiam Christi, de qua contra Pelagianos Augustinus & Ecclesia disputavit, sed ad summum esse tantum adjutorium sine quo non, seu adjutorium primi hominis sanæque voluntatis, quocumque tandem nomine appelletur. Ex quo fit ut neque lex, neque revelatio, neque sapientia aut scientia quæcumque aut qualicumque, neque remissio peccatorum, neque gratia habitualis, neque virtutes, infusa, ut quidam nimis aberrantes ab Augustini mente putaverant, neque gratia sufficiens, neque gratia eam congruam vocant, quia sic adaptatur dispositioni voluntatis ut ei consensus videatur, sit illud adjutorium quod quaerimus; sed ut summum tantum modo sine quo non: neque sit adjutorium ægræ infirmæque voluntatis, sed fortis & sanæ, nec adjutorium Christi Salvatoris sed Adami. Est enim non minus manifestum atque certum, omnia hujusmodi adjutoria quantum ad usum & non usum plenissime subjacere voluntatis arbitrio, usque ad id ut auctores qui illas nobis pro gratia Christi venditant, qua voluntas in suis operibus adjuvetur, de nullo sibi contra prementes adversarios gratulentur magis, quam quod illum liberum nutum voluntatis, quocumque vel non utitur gratiæ adjutorio prout voluerit, relinquunt integerrimum. Quod est non fateenter ipsi, per seipsa tamen tam altè clamat, lex, scientia, quæcumque revelatio, remissio peccatorum, gratia tam sufficiens quam habitualis, istam sibi adesse conditionem, ut supervacaneus esset in eo probando vel declarando labor. Nam istis omnibus adjutoris maximeque gratia sufficiens & habitualis utitur voluntas cum voluerit, deficit ea cum voluerit. Tribuunt enim ad extremum (si tamen tantum tribuunt) posse se velis, non velle quod potes. Nam idco gratia sufficiens dicitur quia dat non voluntatem, sed sufficientem volendi potestatem.

lib. de pot. p. 1. s. 1. p. 2. s. 1.

De gratia illa congrua, quam magnâ verborum pompâ in gratiam Salvatoris Christi efficacem recentior Theologia subvertit, eadem omnino ratio est. Patentur enim di-

sertis verbis auctores ejus, hanc esse mentem suam, eaque de causa præcipue amplectendam esse gloriantur. Nam ita Molina: Quo fit ut diviso sufficientis auxilij in efficacem & inefficacem, nostra sententia ab effectu qui simul ab arbitrij libertate pendet, sumatur: illudque auxili-
 leum sufficiens sive minus sive minus in se sit, efficax dicatur, cum quo arbitrium pro sua libertate convertitur, cum tamen nihil ea auxilio impediente potuerit non converti. Et paulò post: In libera nostra potestate esse, vel illa efficacia reddere consentiendo & cooperando cum illa, vel inefficacia illa reddere continendo assensum & cooperationem nostram, aut etiam elidendo gratiarum assensum. Quod tota illa disputatione ex professo insultat, & ita verum esse explicat, sicut cursus & influxus habituum virtutum ad nostras operationes pendet à cooperatione nostrarum potentiarum. Ita prolixus & Lessius: Externarum liberarum arbitrium directè esse causam cur hic & nunc grat. c. 11. Deus influat in opus tum per sua dona, tum per seipsum, non autem Deum, aut gratiam, cur liberum arbitrium hic & nunc influat. Et mox repetit, quod liberum arbitrium causa sit, cur hic & nunc Deus influat in opus. Et paulò superius: Dicimus hominem divina gratia pro sua innata libertate posse consentire, sed non nisi cum auxilio eiusdem gratiæ; sicut qui habitu alicuius virtutis supernaturalis est præditus, potest pro sua innata libertate uti illa virtute, sed non nisi cum auxilio eiusdem virtutis. Et capite decimo; Respondeo dicit Molina, quod gratia sit efficax vel inefficax pendet à libero arbitrio (videlicet quod tale sit in actu secundo, seu quod influat) addo ut in potestate liberi arbitrij sit, gratiam quæ secundum se est sufficiens, reddere efficacem vel inefficacem in actu secundo. Quod non video quâ ratione negari possit, nisi quis nodum in serpo quaerat. Eadem est omnino sententia Suarez, & esse debet, quicquid de Dei voluntate, conversionem vel actum voluntatis decernente, conjungat. Hoc enim efficit quidem ut aliter se ad hominem Deus habeat, non tamen ut aliter gratia cum voluntate operetur. Nam ea de causa efficaciam gratiæ in eo collocant inter cetera, quod ita per præscientiam conditionatam adaptetur voluntati; sicut cum ex consensura prævidetur. Itaque Suarez ut ceteri aperte profiteatur: Ac male exercitum gratiæ in agendo vel alter-
 minatio eius ad agendum in tali tempore; vel inter-
 dum etiam in tali specie aliter, pendet à libero arbitrio, quatenus illa determinatio est actus eius: & licet etiam hoc modo à gratiâ dependeat, tamen sub hac vice seu denominatione determinationis peculiariter titulus potest attribui libero arbitrio propter proprium & intranscendibilem dominium quod habet in actionem suam. Hoc enim dominium voluntatis, ut pro suo arbitratu, quàmvis non sine gratiâ, se in alteram libeat partem flectat, velut pupillam oculi, certatim isti tuerentur Auctores. Unde alibi docet Auctor proxime citatus: In opus, 22. efficacem ut actu operetur consentum liberum in homine, ne, ultra sufficientem, exortans. Substantia & actus eius cooperationem cum voluntate, nihil necessario requirere quoad rem ipsam, seu nihil aliud addere e-

In concord. disp. 40. in 2. 14. ar. 13

Ibid.

Ibid.

Lessius lib. de rum arbitrium directè esse causam cur hic & nunc grat. c. 11. Deus influat in opus tum per sua dona, tum per seipsum, non autem Deum, aut gratiam, cur liberum arbitrium hic & nunc influat. Et mox repetit, quod liberum arbitrium causa sit, cur hic & nunc Deus influat in opus. Et paulò superius: Dicimus hominem divina gratia pro sua innata libertate posse consentire, sed non nisi cum auxilio eiusdem gratiæ; sicut qui habitu alicuius virtutis supernaturalis est præditus, potest pro sua innata libertate uti illa virtute, sed non nisi cum auxilio eiusdem virtutis. Et capite decimo; Respondeo dicit Molina, quod gratia sit efficax vel inefficax pendet à libero arbitrio (videlicet quod tale sit in actu secundo, seu quod influat) addo ut in potestate liberi arbitrij sit, gratiam quæ secundum se est sufficiens, reddere efficacem vel inefficacem in actu secundo. Quod non video quâ ratione negari possit, nisi quis nodum in serpo quaerat. Eadem est omnino sententia Suarez, & esse debet, quicquid de Dei voluntate, conversionem vel actum voluntatis decernente, conjungat. Hoc enim efficit quidem ut aliter se ad hominem Deus habeat, non tamen ut aliter gratia cum voluntate operetur. Nam ea de causa efficaciam gratiæ in eo collocant inter cetera, quod ita per præscientiam conditionatam adaptetur voluntati; sicut cum ex consensura prævidetur. Itaque Suarez ut ceteri aperte profiteatur: Ac male exercitum gratiæ in agendo vel alter-

Ibid. c. 102. num. 9.

Suarez lib. 3. de auxilijs dicitur etiam in tali specie aliter, pendet à libero arbitrio, quatenus illa determinatio est actus eius: & licet etiam hoc modo à gratiâ dependeat, tamen sub hac vice seu denominatione determinationis peculiariter titulus potest attribui libero arbitrio propter proprium & intranscendibilem dominium quod habet in actionem suam. Hoc enim dominium voluntatis, ut pro suo arbitratu, quàmvis non sine gratiâ, se in alteram libeat partem flectat, velut pupillam oculi, certatim isti tuerentur Auctores. Unde alibi docet Auctor proxime citatus: In opus, 22. efficacem ut actu operetur consentum liberum in homine, ne, ultra sufficientem, exortans. Substantia & actus eius cooperationem cum voluntate, nihil necessario requirere quoad rem ipsam, seu nihil aliud addere e-

In opus, 22. brevia resol. num. 46.

partis Dei prater illud auxilium gratia, quod in actuali concursu proportionali consistit. De quo addit paulo post: Huic cooperanti gratia adiungendam dicimus cooperationem liberam nostrae voluntatis, in cuius potestate est impendere effectum gratiae & illum efficere. Quod non aliter sanè intelligunt, quam quemadmodum voluntatem docent cum auxilio sufficienti posse cooperari, quàmvis re ipsa non cooperetur. Vnde omnium istorum est ista notissima sententia, idem adjutorium in uno efficax esse posse & habere effectum, in alio non habere, ex diverso flexu libertatis: nihil in re includere ex parte hominis vocationem efficacem quod non includat aut includere possit vocatio sufficiens, si homo illa uti velit. Ex parte autem Dei, antecedere praescientiam effectus in uno & non in alio: tamen hanc ipsam differentiam non esse ex solo Deo, sed etiam ex libero arbitrio. Nam in hominis esse potestate (de quo Deus praescivit non consenturum vocationi) facere ut Deus praesciverit. Prout ipsi istis verbis, & alijs subinde liberi arbitrii dominium super usum gratiae exaggerantibus dicunt. Denique tam est illa nota & per vulgata sententia, de flexibili ista voluntatis libertate sub gratia, ut Suarez ipse dicat: Non est quod circa libertatem incrementum, quia potius nobis obicitur, quod plus nimio illi tribuimus. Per libertatem autem intelligunt non id quod in scriptis suis omnibus de gratia Augustinus intelligit, sed semper illud jus dominatum voluntatis, quo penes ipsam illa ultima manet, ac decretoria sententia, ut pro sua in utramque partem indifferentia, se determinet, aut non determinet: quàmvis determinatio hic & nunc, non fiat sine gratia concurrente.

Ex quibus profectò manifestissimum esse puto, auctores qui congruam illam gratiam pro vera medicinali Christi gratia obtrudere moluntur, nihil omnino proferre nisi adjutorium sanæ voluntatis primi hominis & Angelorum, hoc est, adjutorium non quo fiat ut voluntas velit, sed sine quo non potest se determinare vel velle, quemadmodum idem Suarez illud explicat: Non obstat, inquit, quod homo sua libera determinatione hoc bonum accipiat: quia hanc ipsam liberam determinationem sine Deo inspirante & adiuvente habere non potest. Sufficere enim putat huiusmodi esse adjutorium sine quo non potest voluntas velle. Vnde & ceteri omnes quotiescumque invidiam deprædicatæ nimium libertatis à se depellere conantur, sen per hoc unicum inculcant, quod volitio, determinatio, consensus, actio fiat non sine auxilio, fiat cum auxilio gratiae influente, fiat concurrente & adjuvante simul gratia, & huiusmodi. Vnde & Lessius locum soluturus: Qui enim te discernis, quem sibi vehementer videbat aduersum, clarè respondet non hominem se suis viribus discernere, quia qui convertitur & credit, sperat, diligit, pariter, NON ID FACIT SINE ALIQUO AVXILIO PHYSICO trahente. Et alibi: Quod hic & nunc potius fiat conversio, quam alias aut alio modo,

huius egrua directæ & principalis est liberum arbitrium quàmvis NON SINE AVXILIO GRATIAE. Quibus locutionibus ex intimo fundo gratiae congruæ depromptis, & naturam ejus genuinam experimentibus, nihil omnino amplius tribuitur adjutorio gratiae Christi, quam quod sit auxilium sine quo simul concurrente arbitrium se determinare, velle, consentire non potest: cuiusmodi adjutorium Adami, cum re ipsa Deum suam voluntate diligebat, & stantium Angelorum fuit. Vnde etiam locutiones omnes, quibus Augustinus adjutorium sanæ voluntatis ornavit, de sua gratia sufficiente & congrua verissimas esse arbitrantur. Negare enim non possunt esse talem juxta sententiam suam, quam Deus relinquat in libero voluntatis arbitrio: quam per liberum arbitrium deserat possit esse adjutorium, quod ille cui datur, deserat cum velit. & in eo permaneat si velit: quo sit ut habeat homo iustitiam si velit, sed si velit, etiam deserat: per quod possit permanere si velit: ut cum eo velle & nolle, perseverare & non perseverare in eius libero relinquatur arbitrio: ut ei perseverandi committatur arbitrium: ut ei relinquatur voluntas sua: ut in eo adjutorio maneat si velit: tale denique ut ei dimittat ac permittat facere quod velit. Qui est iustus & propriissimus character, quo sanæ voluntatis adjutorium à medicinali quod Christus attulit, discernitur. Et quid mirum, quod adjutorium suum elogijs adjutorij plenissima sanitate insigniunt, quandoquidem & ipsam lapsam voluntatem non aliter prædicant quam si plenâ sanitate frueretur? Nam in eos sanitas ejus erat constituta, quod, ut Augustinus, arbitrium tunc ita liberum esset, ut bene velle possit & male: quàmvis sexcenties inculcet, nec tunc sine Dei adjutorio concurrente bene velle potuisse. Si igitur etiam nunc concurrente simul adjutorio, & bene velle possit & male, quis dubitet etiam nunc robustam & sanam esse voluntatem? Nec enim ulla ullius voluntas creaturæ fuit unquam, aut erit, aut esse potest tantæ sanitate, roboris, aut libertatis, ut sine adjutorio Dei concurrente bonum apprehendere possit, aut in eo perseverare si velit; quemadmodum jam diversis in locis ex Augustino declaravimus; sicut nec oculus tantæ sanitate esse potest, ut sine adjutorio lucis operetur.

Opponet fortassis aliquis in August. doctrinâ minus exercitatus, non esse adjutorium istud congruum adjutorium Adami, & sine quo non, sed potius quo: quia per istud re ipsa voluntas vult & operatur & perseverat. Adami autem adjutorium tale dumtaxat erat, quo possit operari & perseverare si vellet, non quo fieret ut vellet. Ideoque ipse nec voluit, nec perseveravit, cum adjutorio autem congruo quotquot accipiunt, illi & volunt & operantur & perseverant. Sed hoc omnino frustra & impetite dici, ex secundo patebit Corollario.

Secundum itaque Corollarium, ex prædicta sancti Antistitis doctrina fluit, quod auxilium sine quo non, non transeat in auxilium quo, per hoc ipsum quod aliquis illo adjutus velit & ope-

Suarez opus.
de auxili. lib.
2. c. 14. n. 14.

Suarez in
opus ter-
tio brevis
resolutio
num. 52.

Lib. 3. de
auxil. c. 15.

Lib. 4. auxili.
c. 17. n. 10.

Ibid. c. 18.
num. 3.

& operetur: sed siue cum eo operari velit, siue nolit, eiusdem omnino naturæ & conditionis manet. Quod ex eo primo perspicitur, quia illa diuersa adiutoriorum genera, non ab effectu petita sunt, sed ex diuersa operandi efficacia. Nam ideo semper extollit Augustinus maximam operandi vim adiutorij quo, quod Christus attulit, in ipsam voluntatem: Sed hac, inquit, gratia potentior est in secundo Adam: secunda plus potest, quæ etiam sic ut velit. Hac autem tanto maior est, ut parum sit homini per illam reparare perditam libertatem &c. Nunc tanto amplius datur per Iesum Christum, ut non solum &c. Tantum ac tale est, ut velimus: Tantum quippe spiritus sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint quæ sic volunt &c. Et huiusmodi plura quæ perspicue significant adiutorium quo quod Christus per incarnationem dedit, esse longè maioris efficaciz quam adiutorium sine quo non.

Secundò istud manifestum est ex causis diuersitatis, utriusque adiutorij. Nam causa cur Adamo & Angelis adiutorium dumtaxat sine quo non Deus erogauerit, fuit illa naturis rerum congruentissima; quia nulla concupiscentiali duarum voluntatum contentione vexati, sita secum intus pace fruebantur; ex quo fiebat ut libertas eorum esset robustissima, ita ut utrumlibet vellet & nollet, solo nutu voluntatis arbitrium gratia adiutum impellente. Hanc enim libertatis fortitudinem fuisse causam dilutioris adiutorij frequenter Augustinus docet: ut quando dicit: Quæ primi hominis gratia demonstrata est etiam potentia libertatis: ut quando dicit: Tales vires habebat eius voluntas, cui nihil ex supra concupiscentialiter resistebat ut digne tantæ bonitati & bonè vivendi facultati perseverandi committeretur arbitrium. Ut quando dicit: Cum voluntas primi hominis fortis & sana in bono ampliore non perseveraverit. Ut quando dicit: Fortissimo quippe dimisit, atque permisit facere quod vellet. E contrario verò causam tam potentis adiutorij, quod omnes oppositos internos externosque obices perumperet, nullam aliam assignat, nisi instrictæ infirmitatis concupiscentialis magnitudinem, quæ postulabat ut volutas imbecilla adversus cuncta minantia, cuncta invitantia, cuncta cruciantia, potentissimo adiutorio muniretur, quo cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus, vinceretur hic mundus. Nam hoc sibi volunt illa verba præclarissima: Secunda ergo gratia Christi plus potest, quæ etiam sic ut velit, & tantum velit, tantum ardore diligit ut carnis voluntatem contraria concupiscentem, voluntas spiritus sancti vincat. Hoc sibi volunt illa: Non verò potestatem est illa magna peccati merito amissa libertas, etiam maioribus donis adiuuanda remansit infirmitas. Hoc sibi volunt illa: Nam si in tanta infirmitate vita huius ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adiutorio Dei sine quo perseverare non possent, manerent si vellet; nec in illis Deus operaretur, ut vellet inter tot ac tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, & ideo perseverare non possent, quia desidentes infirmitate nec

volent, aut non ita velent infirmitate voluntatis ut possent. Et rorsus illa: Ita factum est ut voluntas hominis invalida & imbecilla in bono adhuc parvo perseveraret per virtutem Dei. Et illa: Infirmitas servavit, ut ipso donante invictissime quod bonum est vellet, & hoc deservere invictissime vellet. Quæ manifestissime probant ita fuisse necessarium tantæ efficaciz adiutorium, ut nullo modo voluntas viribus internis fracta, tot objectas difficultates superare potuisset, nisi tanto ardore sancti Spiritus accenderetur: Maior quippe libertas, inquit, est necessaria adversus tot & tantas tentationes, quæ in paradiso non fuerunt. Quam ob causam subventum est infirmitati humane ut divina gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur, & ideo quantumvis infirma, non tamen desiceret, neque adversitate aliqua vinceretur. Quibus tot iteratis testimoniis quid evidentius dici potest, quid prægnantius, ut intelligamus utriusque adiutorij diversitatem non ex eo peti, quòd cum uno voluntas pro sua libertate consentit, alteri non consentit, cum uno pro nutu suo cooperatur, cum altero non; vel quòd hoc Deus ita futurum vel non futurum præcognoverit: Sed quòd talis ac tanta esset infirmitas lapsæ voluntatis, ut cum nullo adiutorio Adami vel velle posset, vel invictè velle: propter internæ enim cupiditatis pondus cum tali auxilio infirmitate sua voluta ipsa succumberet, & ideo perseverare non posset. Hoc enim adiutorium supponit nihil esse in voluntate superandum: & si quid in ea superandum, hoc alio necesse est, fiat adiutorio. Ex quo fit impossibile ut propter solam cooperationem adiutorium sine quo non in adiutorium quo mutetur.

Hoc tertio inde manifestum est, quod adiutorium sine quo non Adami & Angelorum, sit adiutorium sanitatis, adiutorium autem quo sit medicinale. Illud est autem discrimen adiutoriorum quibus adjuvantur sanæ facultates, & medicinalium quibus infirmæ, ut quem admodum superius multis exemplis declaravimus, nunquam sanitatis adiutorio laesa sanitas reparatur, etiam si in immensum cresceret. Quis enim non intelligat oculo cæco nihil omnino prodesse lucis adiutorium, nihil tibijs fractis baculum? alterius enim rationis & naturæ tanquam medicinali adiutorio prius ipsæ vires sanandæ restituendæque sunt, quam istis adiutorijs sanitatis uti queat.

Quarto id manifestum est ex exemplis quibus Augustinus utitur, adiutorij sine quo non, alimentorum, & lucis, & navis, & pedum. Non enim alimentum, aut lux, aut navis, aut pedes, in aliud genus adiutorij transeunt, quando in usum imperante voluntate sumuntur, & in aliud, quando in eadem renuente relinquuntur. Usus enim aut non usus non mutat naturam adiutorij, sed supponit. Imò verò tunc proprie est adiutorium sine quo non, quando in usum sumitur, tunc enim adjuvat, & secundum naturæ suæ conditionem adjuvat, ut sine illo non possit fieri. Quòd tunc evidentius manifestatur, quando in eadem

Lib. de Corr. & Tit. 12.

Lib. de Corp. rep. & grat. cap. 12. Lib. de natura & gratia cap. 43. Lib. de gestis Pelag. cap. 1.

actionem utrumque concurrat. Nam verbi gratia, lux est adiutorium sine quo non ut videamus, visio vero est adiutorium quo videmus. Ita non ideo fiet lux adiutorium quo quia lucem ad videndum admittimus. Nunquam enim qualiscumque & quantacumque lux oculis affundatur, hoc ipso videbunt oculi quo praesto est lux. Hinc est autem definitio adiutorii quo, ut illo dato continuo fiat propter quod datur. Nunquam igitur lux erit adiutorium quo, sive quis videat, sive non videat. Quod & Augustinus ipse animadvertit, quando differentiam adiutorii medicinalis Christi & lucis notans, ut supra diximus: *Etiam ut cooperetur, ipse adiuvat, quod certe oculis exponit lux, ipsa non praestat.* Idem de alimentis, de nave, de pedibus intelligere cuique in promptu est. Semper enim sunt adiutorium sine quo nemo vivat, naviget, gradiatur, Augustino itidem dicente, & ipsa re clamante, *Alimenta non consequenter faciunt ut homo vivat, sed tamen sine illis non possunt vivere.* Id autem quo posito statim vivimus, navigamus, incedimus, id vero est verissimum adiutorium quo.

Quinto hoc inde manifestum est, quia re ipsa Adamus adiutorio sui status usus est, & Angeli, quibus adiutorium eiusdem generis iuxta doctrinam Augustini datum est, multo maxime. Nam utrique sicut sine illo adiutorio

perseverare non poterant, ita nec quicquam omnino boni velle vel operari, quemadmodum hic in libro 1. fuse declaravimus. Iam autem & Adamus aliquandiu stetit in bona voluntate in qua creatus est rectus; Angeli vero boni in perpetuum. Neutrum fieri poterat sine adiutorio Dei, ergo uterque usus est isto adiutorio. Hoc autem non erat adiutorium quo, utpote quod Adamo & Angelis tanquam sanctissimis & fortissimis nunquam datum fuit, nec dari oportebat. Necessè est igitur ut fuerit adiutorium sine quo sive ex parte, sive ex toto permanere non poterant, quod apertius ex sequenti capite patebit. Nam quod quidam ex libris de Civitate Dei obiciunt Angelos bonos amplius adiutos esse, ut inde conficiant eos adiutorio quo & efficaci, & consequenter medicinali adjuutos esse, non solum repugnat sanitati & plenae libertati & statui Angelorum & naturae medicinalis adiutorii, sed etiam quid sibi velit, amplius adjuutos Angelos bonos, nullo pacto intelligunt, imò nec suspitione quidem assequuntur. Quod quia late & perspicue alibi demonstravimus, non est opus hic actum agere. Qui plura de adiutorii istius duplicis distinctione desiderat, eundem librum adeat ubi multa dicta sunt, quae ad pleniorum huius doctrinae intellectum non mediocriter faciunt.

Lib. 2. de pecc. merit. cap. 5.

Lib. de correptione & gratia cap. 12.

Lib. 1. de Civitate Dei cap. 11.

Lib. de bono primo cap. 11.

Lib. de civitate Dei cap. 11.

CAPVT SEXTVM.

Idem discrimen probatur secundo ex effectibus qui ex illo duplici adiutorio in Adamo ante & post lapsum; in Angelorum & hominum salvatione consecuti sunt. Proferuntur tres effectus istius diversitatis.

SE in hoc ipsum discrimen adiutorii primi & secundi hominis capite quarto traditum, quod videlicet adiutorium sine quo non, in Adami arbitrio relinqueretur, ut illo pro sua naturali libertate uteretur, vel non uteretur; adiutorium vero Christi quo, invictè donet ipsum sui & voluntatis usum, quem nunc à se habere non potest, multo luculentius ex effectibus eminebit, quos in Angelis & hominibus operatum est. Nihil enim declarat evidentius modum operandi causae, quam modus quo effectus à causa fluit. Quae doctrina ut plenius ex principiis suis percipiatur, memoria repetendum est id quod libro de statu primi hominis declaravimus, *adiutorium quo* primus homo & Angeli in statu primae felicitatis adjuvi sunt, non fuisse vel habitalem gratiam, vel concursum cooperantis Dei, sed fuisse verum & proprie dictum adiutorium actualis gratiae, quod singulari eorum operibus bonis, vna cum libero voluntatis arbitrio influebat. Quod non solum diversis Augustini testimonio clari-
tissimis, sed etiam Conc. Araus. definitione comprobavimus. Hoc igitur actualis gratiae adiutorio, & influendi necessitate in singulas

eorum operationes bonas constituta, facile ex solis effectibus utriusque adiutorii, discrimen quod tradidimus eruetur. Primus itaque effectus illius diversitatis adiutorii est, quod Angelis & Adamo adiutorium illud sine quo non, non donaret meritum voluntati, quod illo licet cooperante nascebatur, sed hoc ipsa sibi voluntas poterat. Nunc vero gratia quantumvis arbitrium, ei simul influendo cooperetur, donat etiam ipsum opus & meritum, quod simul ex utroque proficiscitur. Nam hoc est quod in libro de correptione & gratia perspicue profertur: *Vnde autem non gloriatur nunc post lapsum caro coram ipso nisi de meritis suis? Quae quidem potuit habere, sed perdidit, & per quod habere potuit, per hoc perdidit, hoc est, PER LIBERVM ARBITRIVM: propter quod non restat liberandus nisi gratia liberantis.* Ecce per ipsum liberum arbitrium potuit habere merita status integer, nunc nullo pacto potest, nisi per gratiam liberantis. Et quomobrem obsecro? An tunc meritum sine gratia habere poterat? Absit. Apertissime narque dicitur: *Quamvis sine gratia nec tunc ullum meritum esse potuisset.* Nimirum illa & vera & genuina ratio est,

Pile totum c. 12. & 13. lib. citati.

Lib. de bono primo cap. 11.

Lib. de civitate Dei cap. 11.

Lib. de civitate Dei cap. 11.

Lib. de civitate Dei cap. 11.

Lib. de civitate Dei cap. 11.